

the years of the new economic policy, one of whose acts was the permission of the private publishing houses in November 1921. This time was decisive in the development of the Ukrainian literary and art critique magazine. In 1920 there were about 136 new journals, in 1923 more than 250. The versatility of the world perception, the diversity of styles, genres, themes, pluralistic path of development determines the activity of the magazine «Chervony shlyakh» in the 20's. . On the basis of setting goals and tasks of its functioning, the study of materials one can identify the objective laws of development of literature and the literature at that time and to design their influence on the present.

Keywords: literary and artistic periodicals, rebirth, journal, literary slavic studies, historical process.

УДК 821.162.1'06.09:7.04Равіта-Гавронський

<http://doi.org/10.15407/np.54.112>

Яніна Яковенко,

аспірантка Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Україна, Київ

ІСТОРИЧНА ТЕМАТИКА У ТВОРЧОСТІ ФРАНЦІШЕКА РАВІТИ-ГАВРОНСЬКОГО

Францішек Равіта-Гавронський – польський письменник, історик, публіцист, який відіграв важливу роль у становленні негативного образу козака у Польщі. Зацікавлення українською історією, її традиціями та культурою пов'язані з місцем народження письменника. Оскільки Україна була своєрідною Батьківщиною Гавронського, розглядав він її лише у межах Речі Посполитої, а тому історія взаємин України та Польщі була основною темою історичних художніх творів автора.

Ключові слова: Ф.Равіта-Гавронський, історична література, україно-польські взаємини

Літературна творчість письменників ХІХ століття знаходилась під впливом історичних подій минулого, їх причин та наслідків

на рубежі століть. Важливе місце в цей період займала не стільки література, як історичне тло у ній. Саме тому, основне завдання, яке ставили перед собою польські та українські дослідники доби романтизму та позитивізму – це спроба аналізу окремо взятих подій зі спільного минулого України (Русі) та Польщі. Як результат такої праці з'являлись нові історіософські концепції, серед них варто пригадати теорію польських дослідниць М. Яніон та М. Жмігродзької: *«Świadomość historyczna stanowiła jedną z cech konstytutywnych dziewiętnastowiecznego stylu myślenia. Zjawisko to było w poważnej mierze wynikiem zasadniczego przełomu intelektualnego, jaki wniósł do kultury europejskiej kształtujący się już w wieku XVIII historyzm»* [2, с.15].

У словниках знаходимо визначення історизму в літературі як художнього засвоєння конкретного історичного змісту певної епохи, найчастіше це явище виникає в історичних жанрах. Існує кілька підходів до розуміння літературного твору, найбільше нас цікавить той, що успадкований від романтичного світогляду, оскільки пропонує дивитися на особу автора, яка відбивається і втілюється у герої. Загалом, найпоширенішим жанром залишається історичний роман, який побудований на історичному сюжеті та у художній формі відтворює певну епоху у визначений період історії. Характерним для історичного роману є поєднання художнього вимислу та історичної правди, справжніх історичних осіб з вигаданими художніми героями, при чому все це вміщено у межі зображуваних подій.

Одним з представників цього напрямку в літературі був Францішек Равіта-Гавронський – польський письменник, дослідник та історик, який у своїх романах, мабуть, найповніше зумів передати присутню у XIX столітті політично-історичну ситуацію. Його романи притаманні практично всі характерні риси, які панували в добу пізнього романтизму. Передусім, це оцінка минулого, аналіз поодиноких постатей та протиставлення минулого сучасності. Письменник досі залишається мало відомим та дослідженим поміж сучасних науковців, проте заслуговує на надмірну увагу саме завдяки внеску, який зробив у розуміння історизму в літературі.

Походив Равіта-Гавронський зі шляхетської родини, яка давно оселилась в Україні, що мало значний вплив на його наукову,

літературну та публіцистичну діяльність. Праці Гавронського зі сфери історіографії передусім торкалися минулого України та її стосунку до Польщі. Сприймаючи українців крізь призму української історії, він вважав, що Україна успадкувала козацькі анархічні традиції, а його звернення до цієї тематики було зумовлене тісними біографічними та соціокультурними взаєминами з країною. Образ України у письменницькому доробку Гавронського бере свій початок із двох джерел: власного досвіду і традицій кресового міфу, який створили представники «української школи» польського романтизму. Дослідник зробив чималий внесок у цій галузі, деякі питання представив вперше та безпосередньо займався їх популяризацією.

Відомі нам праці Євгеніуша Коко [3], який одним із перших надав світовій літературі можливість познайомитись з цим визначним діячем польської літератури доби пізнього романтизму та позитивізму, не в повній мірі розкривають постать Гавронського. Йдеться про основний характер та провідну тему його творчості. Коко, подає відомості про письменника з властивою досліднику історичною сухістю, однак видані, тим таки ж автором, спогади Равіти-Гавронського, які побачили світ у Гданську (2012) [11] прояснюють й дозволяють робити спробу дослідження художньої історичної творчості письменника, дотримуючись професійної об'єктивності.

Натомість інші дослідники літературної творчості Гавронського, такі як Олена Шельонжик-Коменда [23] або ж Ян Парух [4], будучи літературознавцями дозволяють собі злегка суб'єктивне бачення його поглядів, на що вплинули історичні події нашого спільного українсько-польського минулого. Наразі, нас цікавить питання становлення Равіти як письменника, а також місце історичної тематики у його художній прозі.

Як українські, так і польські науковці неодноразово вказували на упередженість його поглядів щодо подій української історії, польсько-російських та руських стосунків, все це знаходило відбиток у його творах. Гавронський у творах часто дає негативну оцінку українським (руським) героям своїх романів, багато уваги приділив стосункам шляхтичів із місцевим селянством. Письменник намагався проголосити необхідність звільнення

селян та надання їм землі у власність без будь-яких умов, проте це стосувалось лише польських селян, а по відношенню до Русі такі погляди були досить незрозумілими. Автор у творах прагне створити атмосферу взаємної довіри двох сусідніх народів, проте немає уявлення як це зробити. Наприклад, у працях на тему Січневого повстання на волинських землях, Равіта-Гавронський називає селян темною, варварською масою люду, які відчували ненависть до поляків. Він пише про жорстокі грабунки селян та їх напади на загони польських повстанців. Дещо пізніше він писатиме про козаків як деструктивну силу, що руйнує все на своєму шляху, але не варто забувати про романи, в яких відчутна підтримка та опора спрямована в бік українців та України.

Думки про письменника розділились на два табори, одні вважають його українофілом, інші, натомість, українофобом. Варто сказати, що частково Гавронський належав до кожного з них, адже життя його було тісно пов'язане з Україною, що завжди впливало на його бачення образу українців та проявлялось у творах: *«Jako Polak, urodzony z dziada i pradziada na Kresach ukraińnych, miałem sposobność poznania prawie całej Rusi, od Kijowa po Lwów i dolny bieg Dniestru, od Sluczy po Czehryń, Niż, Dzikie Pola, Odessę i Oczaków. Znałem wszystkie pola bitew z Tatarami i Kozakami, znałem drogi stepowe, poezję i legendy ludowe. Już ta sama okoliczność wpływała poniekąd na wybór tematu pracy, której miałem drugą połowę mego życia poświęcić»* [11, с. 52].

Недаремно письменник говорить про другу половину свого життя, оскільки перша цілком присвячена була історії та публіцистиці, а почалась певними нарисами про цукрові буряки, що було пов'язане з його освітою та першою професією, яку дослідник здобув у Дублянах: *«Zawód rolnika – zgaдував – nie odpowiadał memu temperamentowi ani usposobieniu, ani wewnętrznym aspiracjom. Najmilej i najchętniej odrywałem się od pracy rolniczej i szukałem wypoczynku w umiłowanej przez siebie dziedzinie historycznej i literackiej»* [11, с. 77].

Витоки літературної творчості Равіта-Гавронського варто шукати у спогадах з 1883 року, де автор познайомився зі своїм майбутнім тестем, а за сумісництвом відомим польським письменником Зигмунтом Мілковським (Томаш Єж). Саме

це знайомство було вирішальним у виборі літератури як головного поля професійної діяльності. Результатом такого важливого рішення стали історичні романи, у яких значне місце присвячувалось питанням минулого України-Русі. Серед них: «На креслах» («Na kresach») [14], «Пан гетьман Мазепа» («Pan hetman Mazepa») [16], «На красному дворі» («Na Krasnym Dworze») [13], «Дві дороги» («Dwie drogi») [8]. Сам же письменник не заперечував, а навпаки, пояснював вплив тривалого перебування в Україні, який відчутний у його творах на історичну тематику: *«Spostrzegać się to dało już w pierwszych powieściach historycznych. Wszystkie one były na tle dziejowym Rusi: Krasny dwór – pobyt Bolesława Śmiałego w Kijowie; Na kresach – okres poprzedzający hajdamaczyznę; Charcyzy – hajdamaczyzna; Mazepa – próba wyzwolenia się spod Moskwy; Złotobrody Emir – ujęcie legendy szlacheckiej o Rzewuskim i myślnie błędne połączenie jej z Zoryanem Chodakowskim i Padurrą»* [11, с. 52].

У 1890 році був виданий роман з женецького періоду «Шукачі щастя» («Poszukiwacze szczęścia») [17] про зростаючий соціалістичний рух. Рік по тому опублікований історичний роман «Золотобородий Емір» [25] («Złotobrody Emir») про події, що передували листопадовому повстанню, а також сучасний твір «Чужа кров» («Obca krew») [15] про польсько-російські взаємини на Подолі.

Львівсько-перемишльський період (1892–1911) був найбільш плідним в творчості автора, як в історії, так і в белетристиці. Письменник в цей час видав кілька романів на сучасну тематику: «Мрії» («Marzenia») (1896) [12], «З дому неволі» («Z domu niewoli») (1898) [22]. Однак, передусім зосередився на історичній тематиці, видав об'ємні романи: «Варшава» («Warszawa») (1894) [20] і «Рацлавіце» («Racławice») (1895) [18]. У період з 1892–1898 рр. пише такі літературні шедеври як: «Харцизи» («Charczyzy») [7] – твір, написаний на основі подій Коліївщини, а також твори присвячені сотій річниці подій, які завершують історію давньої Речі Посполитої. Щоразу частіше автор звертається до подій минулого, зокрема тих, які пов'язують Польщу та поляків з українськими землями: *«Polacy na Rusi to resztki naszej świetnej przeszłości, ale walka o nie wyglądałaby tak, jak gdyby ktoś z płonącego domu chciał uratować portret prababki»* [19, с. 9].

На початку творчості письменником керували, передусім, зразки романтичної літератури, які звільняли його від нормативних правил. Равіта, своє мистецтво письма, пов'язував з особистою авторською позицією щодо світу, передавав власний неспокій та інтелектуальний страх. Власний погляд на методи та вимоги, які ставилися історіографією окреслював наступним чином: «... *zgromadzenie faktów, krytyka faktów i interpretacja faktów, a z nią połączone wnioski, odnoszące się bądź do pewnej grupy faktów lub zjawisk dziejowych, bądź też do pewnego okresu, obejmującego większą grupę mniej lub więcej identycznych zjawisk. Trzy powyższe czynniki muszą przede wszystkim działać wspólnie i w związku ze sobą, ażeby pracy historycznej nadać charakter naukowy*» [11, с. 45]. Головне завдання, яке ставив перед собою Гавронський як історик – це нагромадження, опис, охарактеризування та пояснення історичних фактів в доступний та логічний спосіб. Проте як письменник, багато романтичних творів представляли внутрішні конфлікти героїв, коли ситуація змушує їх до вибору між Польщею та Україною. Саме минуле становило основну і вичерпну передумову, що трактувала різноманітність світу, тут же різницю між народами. Це зображувало чіткий контраст з властивим попередній епосі універсалізмом. В романтизмі замінити його мала всебічність, своєрідність національних культур, що формували свій характер і звичаї зі спільної спадщини.

З 1898 по 1911 рік у творах Гавронського переважала історична тематика, проте не лише літературна, але й суто документальна. Його заслугою є двотомна монографія про Богдана Хмельницького [5]. Окрім зазначених вище творів, його перу належать також 6 романів, написаних в цей період. Два з них присвячені темі часів січневого повстання в Україні: «Оман степовий» («Oman stepowy») [24], «Історія родини Животовських, повідане з традицій та спогадів» («Dzieje rodziny Żywotowskich, z tradycji i wspomnień opowiedziane») [9].

З жовтня 1916 року по березень 1917 на сторінках «Кур'єра Познанського» частинами публікувався роман під назвою «В диких полях» («W dzikich polach») [21], а в 1923 році твір про похід Болеслава Хороброго на Русь у 1018 році. В 1916 р. видав роман

«Хіо» («Chio») [6], дія в якому відбувалась у грецькій колонії, що розташована на північному узбережжі Чорного моря, а в 1920 р. також з'явився на світ роман з назвою «Король і цариця» («Król i carowa») [10], твір, події якого розгортались на фоні міжусобиць кінця XVIII століття.

У пізніший період творчості автору не вистачає об'єктивності по відношенню до українців, росіян та німців. Він прагнув представити безпристрасність характеру культури і літератури польсько-українського пограниччя, але під час праці сягав до націоналізму. При чому, автор розумів свої вчинки та прагнув їх пояснити, в цьому можна простежити вплив Лелевеля: *«Uciekałem się do obcych tylko (wzorów) w rozstrzygającej chwili, gdzie, zdawało mi się, że znalazłem jaśniej wyłożone fakty, lepsze oświecenie. Zdarzało się to rzadko. Wołałem dać przewagę naszym pisarzom, nawet wówczas, gdy co do faktu lub opowiadania nie było żadnej różnicy. Nasi brali udział w akcji, tamci opowiadali o niej z ust trzecich najczęściej. Obcość pod względem narodowości nadawała cechę swojej pracy. Nie można żądać od człowieka, który przypadkowo pośród nas zamieszkał i mieszkał nie długo, aby sąd wydał prawdziwy»* [11, с. 70].

Інструменталізація історії і механізмів, які нею керують, що характерні для письма Гавронського стали необхідними автору історичних романів, а також наукових праць, аби в свій спосіб не лише представити, але і пояснити історію польського народу. Польські та українські романтики шукали методи освоєння історії, розуміння плутанин на яких знаходилися їхні народи, намагались надати сенсу їхнім стражданням, описуючи їх як Божий план спасіння.

Однак, не дивлячись на чималу різноманітність історичної тематики у творчості Францішека Гавронського, головне місце тут належало все ж історії Русі, козаччини та польсько-руських взаємин: *«Тым тематем, który od wielu lat interesował mnie, któremu poświęcałem dużo pracy, niedostrzeganej przez nikogo, była chęć zrobienia próby ujęcia momentu z dziejów Rusi objętej płomieniem Kozaczyzny, zamkniętej w granicach Rzptej»* [11, с. 54]. Згідно з думкою письменників та дослідників XIX століття саме під час козаччини знайшов свій вияв український дух і його унікальність.

Разом з тим, варто також пам'ятати про різноманітність літературних переказів про козаків. Серед міфів, що з'явилися в період романтизму існує чітка ієрархія, одні мають гумористичне забарвлення, інші – трагічне. Письменник створив і свій міф, у якому представив Україну, більш детально про нього можна дізнатись у статті: «Образ України у кресовому міфі Францішека Равіти-Гавронського (*«Od Poznania do Kijowa wszędzie Polska jednakowa»*, *«Na Krasnym Dworze»*)» [1].

Гавронський, який частину свого життя присвятив історії, не міг, та й не посмів би, писати літературні твори без підґрунтя та підживлення історіографічними працями. Хоча така підготовка зайняла досить багато часу. Концентрувався письменник не лише на матеріалі польських, але і російських дослідників. Розпочавши збирати дані про історію козаччини, Равіта як справжній дослідник зважився на крок, який допоміг йому простежити етапи життя праматері, з якої з'явилась ця самобутня держава. Йдеться тут про землю, на якій згодом зародилась козаччина, історична Русь, Київська земля за панування Рюриковичів. Не раз, і не два, Гавронський був жертвою звинувачень щодо своїх історичних пошуків. Не будучи істориком, він прагнув писати художні твори, опираючись на достовірні факти, пошуками яких і займався. У своїх мемуарах від травня 1910 року він відповідає на закиди у свій бік: «*Pierwszej pokochałem przeszłość moją, niż zacząłem dla niej pracować – poznałem duży obszar, bo prawie całą dawną Polskę od Bałtyku po morze Czarne [...] I czułem się dziejów mego narodu nie od Liskego lub Askenazego, ale z krwi i ruin mojej przeszłości. Tak, nie posiadam urzędowego tytułu [...] Mistrzami moimi byli Naruszewicz, Lelewel, Moraczewski, starzy kronikarze, starzy historycy. Duch dziejów i miłość ku nim przyszły ku mnie wcześniej niż wiedza [...] Wiedziałem dobrze, że nie dyplomy tworzą i kształcą obywateli i ich dusze, ale miłość przeszłości*» [11, с. 59–61].

У відповіді на рецензію Липинського, письменник пояснює своє ставлення до козаків та, загалом, козаччини як могутньої збройної сили. Саме Гавронському належить роль створення негативного образу та стереотипу козака. Він говорить, що у справі історії козаччини поляки й українці ніколи не зможуть дійти згоди. Довгий час автор брав до своїх творів теми з історії Русі і

старався надати героям шляхетності аби вплинути на створення у руському суспільстві поняття політичної свободи («Пан гетьман Мазепа», «На кресах»), і тоді його вважали приятелем русинів, проте звернувшись до історії – різко став ворогом. З листа до Липинського: *«Oczywiście, było to nieporozumienie, bo sympatie moje i wolność wyrażania ich w powieści brano za prawdę historyczną. Z faktami dziejowymi nie mogłem się według fantazji obchodzić»* [11, с. 138].

При цьому, Равіта-Гавронський завжди мріяв про відродження старих кордонів Речі Посполитої, його думку поділяв відомий діяч політичного та літературного життя польської еміграції, не менший знавець козаків – Міхал Чайковський. Письменник відстоював ідею, яка в тогочасних історичних умовах – не могла бути реалізованою. Чайковський прагнув відродження козацької України, тієї, що була за часів Сагайдачного та Виговського. Однак парадоксом залишається те, що для цього Україна мала стати центром слов'янського світу і залишитися у складі та під владою Речі Посполитої. Як і Гавронський, Чайковський був впевнений, що Польща без України, так як і Україна без Польщі існувати не може. Однак, на противагу Чайковському, який був козакофілом, Равіта був козакофобом, що яскраво відображалось у його творах: *«Kozaczyzna, według mnie, była nie obronicielką ludu ruskiego, lecz jego mordercą i wyszukiwaczem; nie jego przedstawicielką, lecz chorobliwą i złośliwą naroślą na jego ciele»* [11, с. 96].

Естетичні та історіографічні погляди Гавронського формувалися під безпосереднім впливом романтизму, оскільки це був період, який передував літературному дебюту письменника. Безсумнівно, автор користувався досвідом минулої епохи, передусім в галузі літератури та суспільно-національної думки. Підхід до історії, який помітний у творах письменника, характерний добі романтизму, саме романтики прагнули знайти у минулому зародки й причини сучасних проблем. Історіософія, у добу романтизму, була частиною сформульованих тоді висловів – художньої літератури. Романтична історіософія перебуває поза межами сучасності. Письменники, які писали історичні романи, в їх числі і Равіта-Гавронський, робили спроби сягнути у минуле, логічно описуючи події історичної минувшини та прямували

впевнено у чітко визначеному напрямі. Головними заслугами романтизму Гавронський вважав формування патріотичних основ, а також формулювання національних посилань, з яких багато поколінь черпає та буде черпати віру у власні сили в тяжкі історичні моменти.

Таким чином, історична тематика відігравала важливу роль у художній літературній творчості Францішека Равіти-Гавронського. Значне місце тут відведено саме питанню України-Русі, становлення її як держави, переважно у межах Речі Посполитої. Все ж більше місця присвячував автор питанню козацтва та негативному впливу козаків не лише на Річ Посполиту, але й Україну також. Безперечно, не оминув автор у своїх романах історію власне Польщі, проте в більшій мірі тій її частині, яка нерозривно пов'язана з минулим України. Варто наголосити, що будучи поляком за національністю, письменник щиро турбувався про долю України. У його житті були присутні як трагічні, так і щасливі моменти, пов'язані з українцями, були моменти розчарування, проте все ж Гавронський вірив, що лише об'єднавшись з Україною – Річ Посполита буде сильною та могутньою державою, так як і Україна буде відчувати підтримку Польщі. Тому у своїх творах, він завжди прагнув зобразити та передати успіх та залежність їхньої співпраці.

Список використаних джерел

1. *Яковенко Я.* Образ України в кресовому міфі Францішека Равіти-Гавронського («Od Poznania do Kijowa wszędzie Polska jednakowa», «Na Krasnym Dworze») // *Teka Komisji polsko-ukraińskich związków kulturowych. Oddział w Lublinie. Volume XII.* – Lublin 2017, s. 75–87.
2. *Koko Eugeniusz, Franciszek Rawita-Gawroński* (1846–1930) wobec Ukrainy i jej przeszłości. – Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2006. – 276 s.
3. *Paruch Jan*, Zbiorowość i indywidualności. Krecja postaci w powieściach historycznych Franciszka Rawity-Gawrońskiego, pod red. Naukową Wacława Waleckiego, Kraków 2012, 267 s.
4. *Rawita-Gawroński F.*, Bohdan Chmielnicki do Elekcyi Jana Kazimierza, t. 1, Lwów 1906; idem, Bohdan Chmielnicki od Elekcyi Jana Kazimierza do śmierci (1648–1657), t. 2, Lwów 1909.
5. *Rawita-Gawroński F.*, Chio, Łódź [1916] (wyd. 2; Warszawa 1920).

6. *Rawita-Gawroński F.*, Charcyzy. Powieść historyczna z XVIII-go wieku, na tle rzezi humańskiej, t. 1–2, Lwów 1893.
7. *Rawita-Gawroński F.*, Dwie drogi. Opowiadanie na tle pamiętnika osnute, Kraków 1886.
8. *Rawita-Gawroński F.*, Dzieje rodziny Żywotowskich z tradycji i wspomnień opowiedziane, t. 1. Marzenia (rok 1846); t. 2. Czyn (rok 1863), Warszawa 1922.
9. *Rawita-Gawroński F.*, Król i carowa. Powieść z końca XVIII wieku, Poznań, 1920.
10. *Rawita-Gawroński F.*, Ludzie i czasy mego wieku. Wspomnienia, wypadki, zapiski 1892–1914 pod red. E. Koko, Gdańsk, 2012.
11. *Rawita-Gawroński F.*, Marzenia. Powieść współczesna. Lwów 1896.
12. *Rawita-Gawroński F.*, Na Krasnym dworze. Powieść historyczna z czasów pobytu w Kijowie Bolesława Śmiałego, «Bluszc» 1888, nr 29–46. W całości wydano ją w Warszawie w 1889 r.
13. *Rawita-Gawroński F.*, Na kresach. Opowiadanie historyczne z XVIII wieku, Warszawa 1886. Utwór osnuty na tle powstania hajdamackiego z lat 30. XVIII w.
14. *Rawita F.*, Obca krew, «Gazeta Lwowska» 1891, nr 170–174, 176–180, 183, 185, 188–191, 193–194, 196–198, 200–203, 205–207.
15. *Rawita-Gawroński F.*, Pan Hetman Mazepa. Powieść historyczna, Warszawa 1887.
16. *Rawita-Gawroński F.*, Poszukiwacze szczęścia, Powieść współczesna, Kraków 1890.
17. *Rawita-Gawroński F.*, Raclawice. Rok 1794. Powieść historyczna, Lwów 1895.
18. *Rawita-Gawroński F.*, Ruś i my, «Kurier Warszawski», 1920, nr 62.
19. *Rawita-Gawroński F.*, Warszawa, Opowiadanie na tle dziejowym z roku 1794, Lwów 1895.
20. *Rawita-Gawroński F.*, W dzikich polach. Z raptularza imię pana Stanisława Gosławskiego o tem jako i gdzie pan Samuel Zborowski wicherzył i zginął, «Kurier Poznański» 1916, nr 226–298; 1917, nr 1–51 (z przerwami).
21. *Rawita-Gawroński F.*, Z domu niewoli, Powieść współczesna w 2 tomach. Kartka z życia naszego pod zaborem Rosji, Lwów 1898.
22. *Szelążyk-Komenda O.*, Beletrystyka Franciszka Rawity-Gawrońskiego na tle polskiej powieści historycznej o tematyce ukraińskiej, Kraków 2006, 226 s.
23. *Wigura Stanisław* (Rawita-Gawroński F.), Oman Stepowy, «Czas» 1914, nr 163–339 (z przerwami).

24. *Wigura Stanisław* (Rawita-Gawroński F.), *Złotobrody Emir. Powieść ukraińska*, Lwów 1891.

References

1. Yakovenko Ya. *Obraz Ukrainy v kresovomu mifi Frantsisheka Ravity-Havronskoho («Od Poznania do Kijowa wszędzie Polska jednakowa», «Na Krasnym Dworze»)* // *Teka Komisji polsko-ukraińskich związków kulturowych. Oddział w Lublinie. Volume XII.* – Lublin 2017, s. 75–87.

2. Janion M., Żmigrodzka M. *Romantyzm i historia*, Warszawa 1978, 638 s.

3. Koko Eugeniusz, Franciszek Rawita-Gawroński (1846–1930) wobec Ukrainy i jej przeszłości. – Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2006. – 276 s.

4. Paruch Jan, *Zbiorowość i indywidualność. Kreacja postaci w powieściach historycznych Franciszka Rawity-Gawrońskiego*, pod red. Naukową Wacława Waleckiego, Kraków 2012, 267 s.

5. Rawita-Gawroński F., Bohdan Chmielnicki do Elekcji Jana Kazimierza, t. 1, Lwów 1906; idem, Bohdan Chmielnicki od Elekcji Jana Kazimierza do śmierci (1648–1657), t. 2, Lwów 1909.

6. Rawita-Gawroński F., *Chio*, Łódź [1916] (wyd. 2; Warszawa 1920).

7. Rawita-Gawroński F., *Charczyzy. Powieść historyczna z XVIII-go wieku, na tle rzezi humańskiej*, t. 1–2, Lwów 1893.

8. Rawita-Gawroński F., *Dwie drogi. Opowiadanie na tle pomnika osnute*, Kraków 1886.

9. Rawita-Gawroński F., *Dzieje rodziny Żywotowskich z tradycji i wspomnień opowiedziane*, t. 1. *Marzenia* (rok 1846); t. 2. *Czyn* (rok 1863), Warszawa 1922.

10. Rawita-Gawroński F., *Król i carowa. Powieść z końca XVIII wieku*, Poznań, 1920.

11. Rawita-Gawroński F., *Ludzie i czasy mego wieku. Wspomnienia, wypadki, zapiski 1892–1914* pod red. E. Koko, Gdańsk, 2012.

12. Rawita-Gawroński F., *Marzenia. Powieść współczesna*. Lwów 1896.

13. Rawita-Gawroński F., *Na Krasnym dworze. Powieść historyczna z czasów pobytu w Kijowie Bolesława Śmiałego, «Bluszcz» 1888*, nr 29–46. W całości wydano ją w Warszawie w 1889 r.

14. Rawita-Gawroński F., *Na kresach. Opowiadanie historyczne z XVIII wieku*, Warszawa 1886. *Utwór osnuty na tle powstania hajdamackiego z lat 30. XVIII w.*

15. Rawita F., *Obca krew*, «Gazeta Lwowska» 1891, nr 170–174, 176–180, 183, 185, 188–191, 193–194, 196–198, 200–203, 205–207.

16. Rawita-Gawroński F., Pan Hetman Mazepa. Powieść historyczna, Warszawa 1887.

17. Rawita-Gawroński F., Poszukiwacze szczęścia, Powieść współczesna, Kraków 1890.

18. Rawita-Gawroński F., Raclawice. Rok 1794. Powieść historyczna, Lwów 1895.

19. Rawita-Gawroński F., Ruś i my, «Kurier Warszawski», 1920, nr 62.

20. Rawita-Gawroński F., Warszawa, Opowiadanie na tle dziejowym z roku 1794, Lwów 1895.

21. Rawita-Gawroński F., W dzikich polach. Z raptularza imię pana Stanisława Gosławskiego o tem jako i gdzie pan Samuel Zborowski wicherzył i zginął, «Kurier Poznański» 1916, nr 226–298; 1917, nr 1–51 (z przerwami).

22. Rawita-Gawroński F., Z domu niewoli, Powieść współczesna w 2 tomach. Kartka z życia naszego pod zaborem Rosji, Lwów 1898.

23. Szelażyk-Komenda O., Beletrystyka Franciszka Rawity-Gawrońskiego na tle polskiej powieści historycznej o tematyce ukraińskiej, Kraków 2006, 226 s.

24. Wigura Stanisław (Rawita-Gawroński F.), Oman Stepowy, «Czas» 1914, nr 163–339 (z przerwami).

25. Wigura Stanisław (Rawita-Gawroński F.), Złotobrody Emir. Powieść ukraińska, Lwów 1891.

Стаття надійшла до редакції 12.05.2018.

Yanina Yakovenko,

postgraduate student

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Ukraine, Kyiv

Historical themes in the work of Franciszek Rawita-Gawroński

Francisek Rawita-Gawroński is a Polish writer, historian and publicist who played an important role in the formation of a negative image of a cosack in Poland. The interest in Ukrainian history, its traditions and culture is connected with the birthplace of the writer. Ukraine was a kind of homeland of Gawroński, it was considered only within the borders of the Polish-Lithuanian Commonwealth. It was the history of the relations between Ukraine and Poland that was the main theme in the author's historical works of art.

Keywords: F.Ravita-Gavronsky, historical literature, Ukrainian-Polish relations